

KATILIM BANKALARI İLE MEVDUAT BANKALARININ 2009-2016 YILLARI ETKİNLİKLERİNİN VZA İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Doğan ÖZTÜRK, Afyon Kocatepe Üniversitesi, doganozturk@aku.edu.tr,
Muhammed Fatih Canbaz, Afyon Kocatepe Üniversitesi, canbaz@aku.edu.tr
Murat Gür, Afyon Kocatepe Üniversitesi, mgur@aku.edu.tr

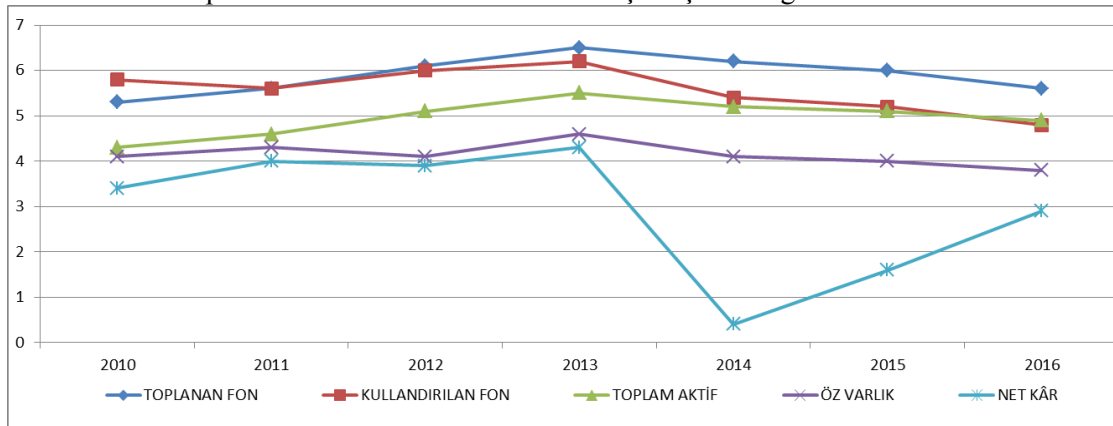
GİRİŞ

Katılım Bankaları, İslam dininin koyduğu emir ve yasaklara uyan ve bu prensiplere bağlı kalarak bankacılık faaliyetlerini yürüten kurumlardır. Bu bankacılık şekliyle para, İslam dininin haram kabul ettiği faizli işlemlerden uzaklaştırılırken paranın reel sektöre destek vermek adına aracılık etmesi sağlanmaktadır. Böylece para, ekonomiye islami kaidelere göre meşru şekilde entegre edilmektedir. Faizsiz bankacılıkta, malın finansmanı dışında yatırım riskine ortak olarak da projeler finanse edilebilmektedir. Faizsiz bankacılıkta kredilendirme aşamasında kâr ve zarar ortaklığı yada emek-sermaye işbirliği gibi İslami bankacılık sözleşmeleri yapılmaktadır. Sözleşmeler gereği tasarruf sahibine önceden belirlenmiş bir tutar veya oranda faiz taahhüt edilmemekle beraber zarara ortaklık öngörülmektedir. Sözleşmelerde ticari faaliyet sonucunda elde edilen kâr yada zarar önceden belirlenen oranlar göz önüne alınarak taraflarca paylaşılmaktadır (Canbaz, 2016: 120-121). Her iki bankacılık türünde temel farkların, fon toplama ve tahsisi/kredilendirme sürecinde olduğu görülmektedir.

Konvansiyonel bankalar ile aynı sistem içerisinde rekabet eden Katılım bankaları İslami finansman hizmetlerinin yanı sıra geleneksel finans sistemi içerisinde sunulması gereken standart hizmetleri de (Cari hesaplar, fon toplama, emanet işlevi, çek ve senet verilmesi vb.) sunmaktadır. Çalışmada 2009 – 2016 yılları arasında, aralıksız olarak bankacılık sektöründe faaliyet gösteren katılım bankaları ile mevduat bankalarının etkinliği Veri Zarflama Analizi (DEA/VZA) ile karşılaştırılmıştır. Bankaların etkinliğinin araştırılmasıyla 4 girdi (Sermaye Yeterlilik Rasyosu, Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler, Duran Aktifler/ Toplam Aktifler, Likit Aktifler/ Toplam Aktifler) ve 2 çıktı (Kâr/Toplam Aktifler ve Kâr/Özkaynaklar) değişkeni kullanılmıştır. Analiz sonucunda katılım bankaları ile özel sermayeli mevduat bankalarının etkinlikleri detaylı bir şekilde ortaya konulmuştur.

Grafik 1’de Katılım bankalarının 2010-2016 yılları arasında Türk Bankacılık Sektörü içinde toplanan fon, kullanılan fon, toplam aktif büyüklüğü, özvarlık ve net kâr payları gösterilmektedir.

Grafik 1: Banka Gruplarının 2010-2016 Yılları Arası Seçilmiş Göstergeleri

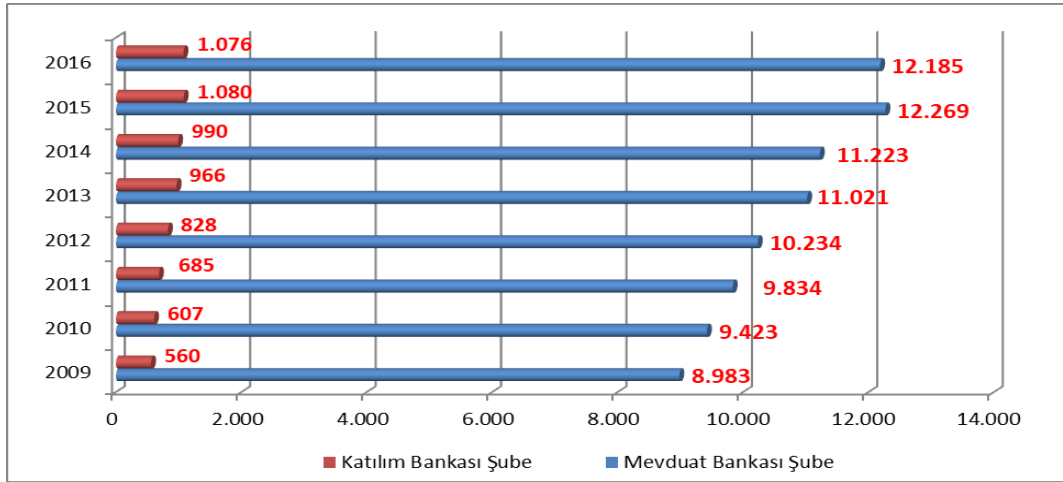

Kaynak: Araştırmacı tarafından TKBB ve TBB verilerinden derlenmiştir.

Grafik 1 incelendiğinde Katılım Bankalarının Türk bankacılık sektörü içerisinde topladığı fon 2010 yılında % 5,3 iken 2013 yılına kadar artarak devam etmiş ve % 6,5 olmuştur. Ancak 2014 yılında % 6,2 2015 yılında % 6 ve 2016 yılında %5,6 gerçekleşerek 2014 sonrası düşme eğilimi göstermiştir. Katılım Bankalarının kullandıkları fonlar incelendiğinde ise 2014 yılına kadar % 6 oranına yakın seyredirken 2014 yılı itibarıyla azalarak devam etmiş ve 2016 yılında % 4,8'e kadar düşmüştür. Katılım

bankalarının Türk Bankacılık sektörü içerisindeki Toplam aktif payı ise 2010 yılında % 4,3 2011 yılında %4,6, 2012 yılında % 5,1 ve 2013 yılında % 5,5 olarak her yıl payını artırarak devam etmiştir. Bununla beraber 2014 yıllı itibariyle azalmış ve 2016 yılında % 4,9'a kadar düşmüştür. Özvarlıkta ise diğer göstergelerde olduğu gibi 2014 yılına kadar artmış akabinde 2014 sonrası ise düşme eğilimi devam etmiştir.. Katılım Bankalarının etkinliğini ölçmede önemli göstergelerinden biri olan Net Kâr istikrarlı bir trende sahip değildir. Öyle ki sektör kârlılığının içindeki payı 2010 yılında %3,4 2011 yılında % 4, 2012 yılında % 3,9 2013 yılında % 4,3 2014 yılı % 0,41 2015 yılı % 1,6 2016 yılında ise % 2,9 olarak gerçekleşmiştir. Görüldüğü üzere 2014 yılına kadar her ne kadar inişli çıkışlı bir grafiğe sahip olsada 2014 yılında Net Kâr payı oranı %1'inde altına düşmüştür.

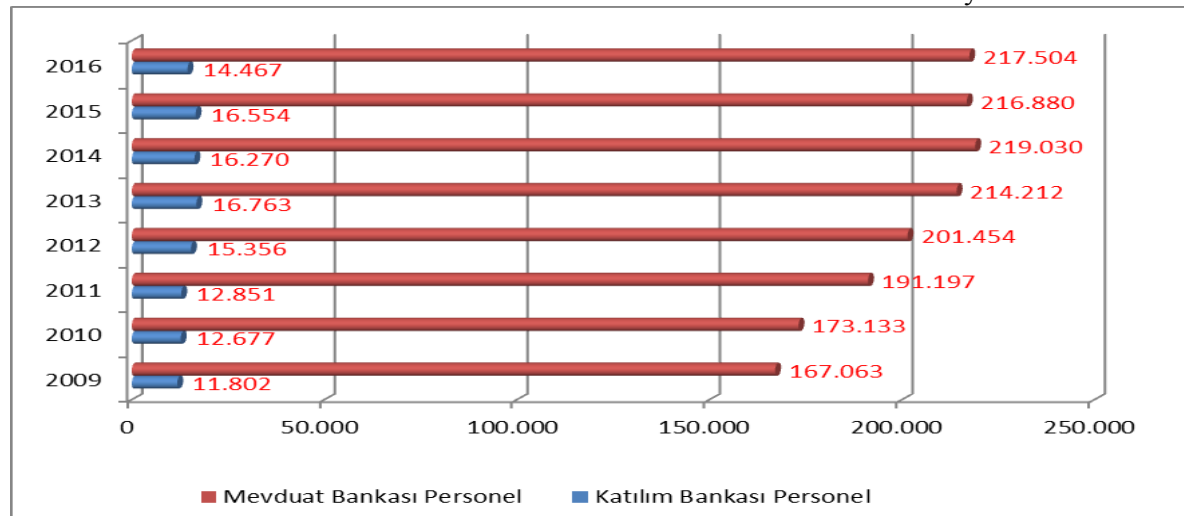
Grafik 2: Katılım ve Mevduat Bankalarının 2009-2016 Yılları Arası Şube Sayısı

Kaynak: Araştırmacı tarafından TKBB ve TBB verilerinden derlenmiştir.

Grafik 2'de Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının şube sayısına dair bilgiler verilmiştir. Mevduat bankalarının 2009 – 2016 yılları arasında istikrarlı bir şekilde şube sayılarını artırdığı görülmektedir. Mevduat Bankalarının, 2009 yılında 8.983 olan şube sayısı 2016 yılında 12.185 olmuştur. Mevduat bankalarının yıllar itibariyle şube sayısının gelişimi incelendiğinde 2009 yılı 8.983, 2010 yılında 9.423, 2011 yılında 9.834, 2012 yılında 10.234, 2013 yılında 11.021, 2014 yılında 11.223, 2015 yılında 12.269, 2016 yılında ise 12.185 olmuştur. Katılım bankalarının hizmet veren toplam şube sayısı ise, 2009 yılında 560, 2010 yılında 607, 2011 yılında 685, 2012 yılında 828, 2013 yılında 966, 2014 yılında 990, 2015 yılında 1.080 ve 2016 yılında 1076 olduğu görülmektedir. Her iki bankacılık sektörü şube sayısını yıllar itibariyle artırmayı başarmıştır. Bu veri bize ülkemizde lokomotif sektör olan bankacılık sektörünün karlı olduğunu dolaylı olarak yansıtmaktadır.

Grafik 3: Katılım ve Mevduat Bankalarının 2009-2016 Yılları Arası Personel Sayısı

Kaynak: Araştırmacı tarafından TKBB ve TBB verilerinden derlenmiştir.

Grafik 3'te Katılım bankaları ile Mevduat Bankalarının 2019-2016 yılları arasında personel sayılarını göstermektedir. Grafik 3'e göre Mevduat bankalarının çalışan personel sayısı 2009 yılında 167.063, 2010 yılında 173.133, 2011 yılında 191.197, 2012 yılında 201.454, 2013 yılında 214.212, 2014 yılında 219.030 iken 2015 yılında 2.150 kişi azalarak 216.880 olmuştur. 2016 yılında ise 624 artarak 217.504' ulaşmıştır. Katılım Bankaları çalışan sayısı ise 2009 yılında 11.802, 2010 yılı 12.677, 2011 yılı 12.851, 2012 yılı 15.356, 2013 yılı 16.763, 2014 yılı 16.270, 2015 yılı 16.554, 2016 yılı 14.467 olarak gerçekleşmiştir. 2014 ve 2016 yılları arasında katılım bankaları çalışan sayısında konjonktürel olarak azalma görülmektedir. Özellikle dikkat çeken ise 2016 yılında 2.087 kişinin İslami bankacılık sisteminden çıkışıdır. Bu çarpıcı azalış trendinin devamlı olmayacağı kamu yatırımlarıyla beraber istihdam rakamlarının artacağı öngörülmektedir.

Literatür Araştırması

Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren Mevduat ve Katılım Bankalarının etkinliklerini araştıran Ada ve Dalkılıç (2014); Toplamda 22 bankanın 2009-2011 dönemi için Türkiye'de faaliyet gösteren 4, Malezya'da faaliyet gösteren 18 Katılım Bankası (İslami Banka) üzerinde araştırma yapmıştır. Araştırmada, ölçeğe göre değişken getirili VZA ve Malmquist Toplam Faktör Verimlilik Endeksi Kullanılmıştır. Çalışma, Toplam Varlıklar ve Toplam Kaynakları girdi olarak kullanırken, Toplam Mevduat ve Dönem Net Kâr/Zararı çıktı değişkeni olarak kullanmıştır. Çalışma sonucunda 2009 yılında Türk Bankalarının Malezya'daki bankalara göre ölçek etkinliğinin yüksek olmasına karşın 2010 ve 2011 yıllarında ise düşük olduğu ortaya konulmuştur.

Moualhi (2015), 2006-2012 yılları arasında faaliyet gösteren Birleşik Arap Emirlikleri 6, Kuveyt 5, Katar 2, KSA 2, Türkiye 2, Bahreyn 9, Ürdün 2, Yemen 4, Mısır 1 olmak üzere toplam 33 Katılım Bankasının etkinliğini ölçmüştür. Çalışmada 3 çıktı (Toplam Krediler, Toplam Mevduat Gelirleri ile Yatırımlar Gelirleri) 2 girdi (Toplam Mevduat ve Toplam Varlıklar) kullanılmıştır. Sonuç?? Er ve Uysal (2012), Türkiye'de faaliyet gösteren 4 Katılım Bankası, 26 Mevduat bankası olmak üzere toplamda 30 bankanın etkinliğini Ölçeğe göre sabit getiri (CCR) ve ölçeğe göre değişken getiri (BCC) varsayımı altında girdi odaklı VZA kullanarak araştırmıştır. Personel sayısı, sermaye ve Toplam Aktifler girdi olarak alınırken, toplam mevduat/toplam fonlar, toplam krediler/Kullanılan fonlar ve net kâr çıktı olarak alınmıştır. CCR varsayımında 2 katılım bankası 11 mevduat bankasını etkin bulmuş, BCC varsayımında ise 3 katılım bankası ve 16 mevduat bankasını etkin olarak tespit etmiştir.

Acar, Erkoç ve Yılmaz (2015), Türkiye'de faaliyet gösteren 15 bankayı, banka bilinirliği ve büyüklüğü dikkate alınarak seçim yapmıştır. Analizde 3 kamu bankası, 4 yerli özel banka, 4 katılım bankası ve 4 yabancı özel banka seçilmiş, 2009-2013 yılları arasındaki verilere göre verimlilik ve etkinlik hesaplamaları yapılmış ve banka çeşitlerine göre etkinlik sonuçlarına ulaşıp yorumlanmıştır. VZA kullanılarak yapılan araştırma sonucunda 2001 krizi sonrasında etkinliğin artmış olduğu ve kamu bankalarının daha etkin çalıştığı belirtilmiştir.

Özgür (2008), 2001-2005 yılları arasını incelediği çalışmasında toplanan fonlar, personel giderleri, kar payı giderlerini girdi olarak kullanmış, kullanılan fonlar, kar payı gelirleri ise çıktı olarak belirlenmiştir. Çalışmada 5 katılım bankası karar verme birimlerini oluşturmaktadır. VZA ile Ölçek etkinliği, ölçeğe göre sabit ve değişken getiri etkinliklerinin yanısıra Malmquist Toplam Faktör Verimliliği de incelenmiştir. İlgili çalışmada katılım bankalarının daha etkin ve verimli olmaları adına tavsiyelerde bulunmuştur.

Buğan (2015), yaptığı araştırmada Türkiye'de faaliyet gösteren 4 katılım bankası ile 21 adet mevduat bankasının (3'ü kamu sermayeli, 10'u özel sermayeli, 8'i yabancı sermayeli) 2006-2012 yılları arasındaki verilerini kullanmıştır. Çalışmada toplam mevduat tutarları, faiz dışı gelirler ve faiz gelirleri girdi olarak kullanılırken kredi ve alacaklar, faiz gelirleri ve faiz dışı gelirler ise çıktı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada VZA ve Malmquist Toplam Faktör Verimliliği Endeksi yöntem olarak kullanılmıştır. Katılım bankalarının konvansiyonel bankalara göre daha sınırlı kaynak yapısına sahip olduğu, yıllara yaygın şekilde katılım bankalarının büyüme trendinde olduğu fakat halen konvansiyonel bankalara göre istenilen seviyede olmadığı belirtilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın amacı; incelenen zaman serisinde katılım bankaları ile mevduat bankalarının etkinliklerini inceleyerek her iki banka grubunu karşılaştırmak ve özellikle Katılım bankalarının daha etkin çalışmasını sağlamak adına öneriler geliştirmektir.

Araştırma, 2009-2016 yılları arasında aralıksız faaliyet gösteren Katılım Bankaları ile Mevduat Bankaları verilerini kapsamaktadır. Mevduat Bankalarının verileri Türkiye Bankalar Birliğinden, katılım bankalarının verileri ise Türkiye Katılım Bankaları Birliği Sektör Bilgileri/Veri Setindenderlenmiştir.

Veri Zarflama Analizi (VZA/DEA)

Performans ölçüm analizleri üç farklı yolla yapılmaktadır. Bunlar; oran analizi, parametrik yöntemlerden regresyon analizi ve son dönemlerde sıkı kullanılan parametrik olmayan Veri Zarflama Analizi (VZA)'dir (Kutlar vd, 2004:140). Veri Zarflama Analizi (VZA), aynı girdiler kullanarak aynı çıktıları elde eden karar verme birimlerinin (KVB) göreceli etkinlik ölçümünü yapan bir yöntemdir (Özdemir ve Demirelli, 2013:216). VZA, ilk olarak 1978 yılında Charnes, Cooper ve Rhodes'un (CCR) eğitim sektörüne yaptığı ölçüğe göre sabit getiri modeliyle literatüre girmiştir. 1984 yılında ise Banker, Chanes ve Cooper (BCC) tarafından ölçüğe göre değişken getiri modeli geliştirilmiştir. Araştırmacılar her iki modelde de girdi ve çıktıya yönelik analiz yaparak etkinlik skorları elde etmişlerdir (Baysal vd., 2004:438). CCR modelinde ölçüğe göre sabit getiri altında toplam etkinlik skoru tespit edilirken, BCC modelinde ölçüğe göre değişken getiri altında teknik etkinlik skoru ölçülmektedir. Ölçeğe göre sabit getiride, KVB'nin etkinlik değerinin tam etkin yani 1 olması için hem tekniklik skorunu hem de ölçek etkinlik skorunu yakalamış olması gerekmektedir. Girdi odaklı BCC modelinde, çıktıları sabit tutarak girdiler oransal azaltarak etkin olmayı amaçlar. Yani aynı çıktı miktarını ne kadar az girdi miktarıyla elde edebileceğini araştırır. Çıktıya odaklı BCC modelinde ise girdileri aynı tutup çıktıları oransal olarak artırarak etkinlik sınırını yakalamayı hedefler. CCR yönteminde amaç, eğer j. KVB'nin etkinliği ise amaç, bu değer maksimum olması hedeflenir. Amaç fonksiyonu girdi odaklılık varsayımı altında aşağıdaki formülde gösterilmektedir (Bayram, 2016: 12-14).

$$Enbh_j = \frac{\sum_{r=1}^n u_r y_r}{\sum_{i=1}^m v_i x_i}$$

$$\frac{\sum_{r=1}^n u_r y_r}{\sum_{i=1}^m v_i x_i} \leq 1$$

Kısıtları şöyledir;

$$u_r \geq 0$$

$$v_i \geq 0$$

Aşağıdaki formüller, girdi odaklılık durumu için düzenlenmiştir;

$$Enbh_j = \sum_{r=1}^n u_r y_r \quad \sum_{i=1}^m v_i x_i = 1 \quad \sum_{r=1}^n u_r y_r - \sum_{i=1}^m v_i x_i \geq 0$$

$$u_r, v_i \geq 0$$

Eğer çıktı odaklı yöntem için CCR kullanılacaksa bu durumda doğrusal programlama modeli aşağıdaki notasyon ile gösterilecektir (Bayram, 2016: 12-14).

$$Enkg_j = \sum_{i=1}^m v_i x_i \quad \sum_{r=1}^n u_r y_r = 1 \quad - \sum_{r=1}^n u_r y_r + \sum_{i=1}^m v_i x_i \geq 0$$

$$u_r, v_i \geq 0$$

BCC yöntemi, CCR modelinin varsayımlarını baz alan ancak üzerinde güncelleme yapılarak bulunan bir modeldir. Ölçeğe göre değişken getiri varsayımı BCC modelinin temelini oluşturmaktadır. BCC modeli sayesinde analizi yapılan KVB için ölçüğe göre getiri tipi de tespit edilmektedir. BCC etkinlik skoru her zaman CCR etkinlik skorunu nispeten altında yer aldığı için CCR etkinlik skoru, BCC etkinlik skorundan küçük yada ona eşit olmaktadır. Banker, Chanes ve Cooper, BCC modelini kurarken CCR modelinden fark olarak, ölçüğe göre değişken getiri varsayımı altında tüm KVB için çözülecek doğrusal program sonucu elde edilecek (etkin olmayan KVB için etkin olabileceği optimum girdi çıktı kümesini oluşturabileceği bilgiyi sağlayan değer) değerlerin toplamın 1'e eşit olmasıdır. BCC yönteminin modeli notasyonu aşağıda verilmiştir (Bayram, 2016: 12-14). Amaç fonksiyonu,

$$Enk\Theta_k$$

Kısıtları,

$$\sum_{j=1}^N y_{rj} \lambda_{jk} \geq y_{rk}$$

$$\Theta_k x_{ik} - \sum_{j=1}^N x_{ij} \lambda_{jk} \geq 0$$

$$\sum_{j=1}^N \lambda_j = 1$$

Teknik etkinlik (TE); mevcut teknolojiye, aynı girdi miktarıyla maksimum çıktı elde edilmesine yada aynı çıktı düzeyine minimum girdi miktarıyla ile ulaşılması olarak ifade edilebilir. Analiz sonucunda TE skorunun 1'e eşit olması KVB'nin tam etkin olduğunu, 1'den aşağıda olması durumunda ise, KVB'nin etkin olmadığı anlamına gelmektedir. TE değeri ne kadar 1'e yakınsa etkinlik düzeyine de o kadar yaklaşmış demektir. Etkinsizlik seviyesi=(1-TE) şeklinde formüle edilebilir. Bir KVB'nin TE skoru üretim faktörlerini kullanmada ki becerisini de göstermektedir. TE skorunun 1'den küçük olması, mevcut teknolojiye mevcut girdilerle maksimum üretim sınırını yakalayamadığını yada mevcut çıktı miktarının daha az girdi ile elde edilebileceğini dolayısıyla da KVB'nin kaynaklarını atıl kullandığını göstermektedir. Ölçek Etkinliği, CCR modelinden elde edilen TE skoru ile BCC modelinden sağlanan TE bölünmesi sonucunda bulunmaktadır. KVB'nin TE skoru sabit tutularak, ölçek büyütüldüğü zaman verimlilik yükselirse ölçeğe göre artan getiri; ölçek küçültülünce verimliliği artarsa ölçeğe göre azalan getiri elde edilmektedir. Ölçeğe göre değişken getiri, üretim sınırında, ölçeğe göre artan, ölçeğe göre azalan ve ölçeğe göre sabit getiri aralıklarının birlikte bulunduğu modeldir (Bayram, 2016: 12-14).

VZA, sırasıyla Karar Verme Birimleri'nin (KVB) seçilmesi, girdi ve çıktı kümesi ve sayısının belirlenmesi, görelî etkinlik ölçümünün yapılması ve sonuçların rapor edilmesi şeklinde yapılmaktadır.

Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarına ait girdi ve çıktı kümesine girdiye yönelik değişken getiri varsayımı altında VZA uygulanmıştır. Analizler, VZA bilgisayar programı DEAP 2.1 ile yapılmıştır. Analizde kullanılan KVB'leri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Analizde Kullanılan Karar Verme Birimleri

KATILIM BANKALARI		MEVDUAT BANKALARI	
1	Al Baraka Türk Katılım Bankası A.Ş.	1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
2	Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş.	2	Türkiye Halk Bankası A.Ş.
3	Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.	3	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
		4	Akbank T.A.Ş.
		5	Anadolubank A.Ş.
		6	Şekerbank T.A.Ş.
		7	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
		8	Türkiye İş Bankası A.Ş.
		9	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.
		10	Birleşik Fon Bankası A.Ş.
		11	Alternatifbank A.Ş.
		12	Arap Türk Bankası A.Ş.
		13	Citibank A.Ş.
		14	Denizbank A.Ş.
		15	Finans Bank A.Ş.
		16	ING Bank A.Ş.
		17	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.

VZA, çalışmalarında KVB'lerinin sayısı en az girdi – çıktı değişkenlerinin toplamının iki katı (4+2=6x2=12) olması istenmektedir. Bu çalışmada ise 4 girdi ile 2 çıktı seçilmiş ve toplam 20 KVB analize dahil edilmiştir. Sonuç olarak KVB sayısı yeterli ve güvenilir bir seviyededir.

Tablo 2: Literatürde Girdi Çıktı Değişkenleri Rasyo Olan Seçilmiş çalışmalar

ARAŞTIRMACI	GİRDİLER	ÇIKTILAR
Altınok, 2002	Sermaye Standart Rasyosu	Net Dönem Karı /Ortalama Toplam Aktifler
	Toplam Krediler / Toplam Aktifler	Net Dönem Karı / Ortalama Özkaynaklar
	Takipteki Krediler / Toplam Krediler	Net Dönem Karı /Ortalama Ödenmiş Ser.
	Duran Aktifler / Toplam Aktifler	
	Likit Aktifler / Toplam Aktifler	
	Likit Aktifler / Mevduat + Mevduat Dışı Varlıklar	

Bozdağ, Altan ve Atan, 2001	Sermaye Standart Rasyosu	Net Dönem Karı/Ortalama Toplam Aktifler
	Toplam Krediler/Toplam Aktifler	Net Dönem Karı/ Ortalama Özkaynak
	Takipteki Krediler/Toplam Krediler	Net Dönem Karı /Ortalama Ödenmiş Sermaye
	Duran Aktifler/Toplam Krediler	
	Likit Aktifler/Toplam Aktifler,	
	Likit Aktif/Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar	
Kaya ve Doğan, 2005	Üretim Yaklaşımı	
	Personel Giderleri / Toplam Aktifler	Toplam Mevduat / Toplam Aktifler
	Diğer Faiz Dışı Giderler /Toplam Aktifler	Toplam Krediler / Toplam Aktifler
	Şube Başına Personel Sayısı	
	Aracılık Yaklaşımı	
	Mevduat / Toplam Aktifler	Toplam Krediler / Toplam Aktifler
	Mevduat Dışı Yabancı Kaynaklar/Toplam Aktifler	Faiz Gelirleri /Toplam Aktifler
	Faiz Giderleri / Toplam Aktifler	
	Faiz Dışı Giderler / Toplam Aktifler	
Kılı, 2004	1. Analiz	
	Özkaynaklar/Toplam Pasifler	Net Dönem Karı/Toplam Aktifler
	Özkaynak+Kar-Zarar/Toplam Aktifler	(Faiz Gelirleri-Faiz Giderleri)/ Toplam Gelirler
	Toplam Krediler/ Toplam Aktifler	
	Takipteki Krediler / Toplam Krediler	
	Likit Aktifler / Toplam Aktifler	
	Toplam Gelirler/Toplam Giderler	
	Likit Aktifler / (Mevduat +Mevduat Dışı Kay.)	
	Faiz Gelirleri / Toplam Aktifler	
	Vergi Öncesi Kar-Zarar / Toplam Aktifler	
	Vergi Öncesi Kar-Zarar/Şube Sayısı	
	2. Analiz	
	Özkaynaklar/Toplam Pasifler	Toplam Öz Kaynaklar
	Özkaynak+Kar-Zarar/Toplam Aktifler	Toplam Mevduatlar
	Toplam Krediler/ Toplam Aktifler	Şube Sayısı
	Takipteki Krediler / Toplam Krediler	
	Likit Aktifler / Toplam Aktifler	Personel Sayısı
	Likit Aktifler / (Mevduat +Mevduat Dışı Kaynaklar)	
	Toplam Gelirler/Toplam Giderler	
	Faiz Gelirleri / Toplam Aktifler	
Vergi Öncesi Kar-Zarar / Toplam Aktifler		
Vergi Öncesi Kar-Zarar/Şube Sayısı		

Literatürde yapılan çalışmalar göz önüne alınarak en az girdi ile maksimum çıktıyı elde edebilecek küme oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla aşağıda ki girdi çıktı değişkenleri olarak seçilmiştir.

Tablo 3: Girdi Çıktı Değişkenleri

GİRDİ KÜMESİ	Sermaye Yeterliliği	ÇIKTI KÜMESİ	Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler
	Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler		Net Dönem Karı (Zararı) / Özkaynaklar
	Duran Aktifler / Toplam Aktifler		
	Likit Aktifler / Toplam Aktifler		

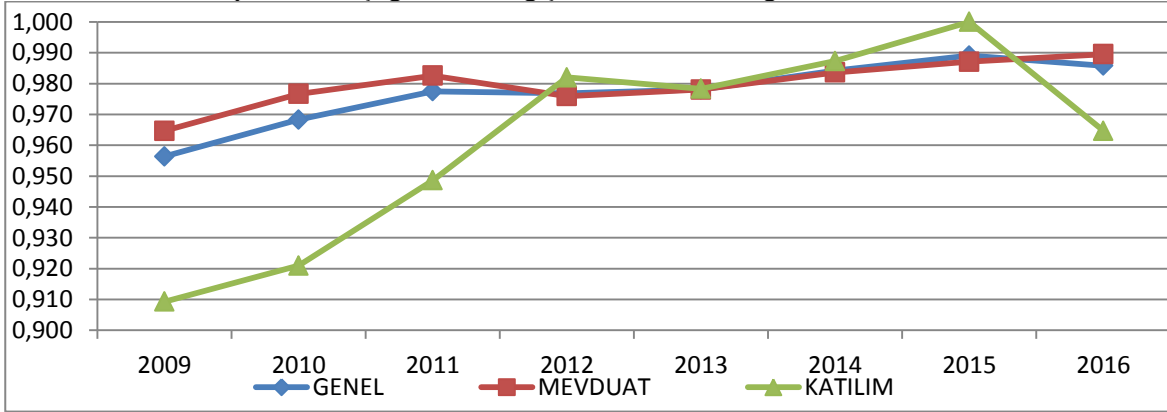
BULGULAR

Türk Bankacılık Sektöründe faaliyet gösteren üç katılım bankası, on yedi mevduat bankası analize dahil edilmiş ve ölçüğe göre değişken getiri varsayımı altında girdi odaklı VZA ile etkinlik analizi yapılmıştır. Katılım Bankaları ile Mevduat Bankalarının etkinlik karşılaştırması yapılmıştır.

Türk bankacılık sisteminin genel durumu incelendiğinde ise, Tablo 3’de görüldüğü üzere sektörün ölçeğe göre değişken getiri varsayımı altında teknik etkinliği 2009 yılında % 95, 2010 yılında % 96, 2011, 2012 ve 2013 yıllarında % 97, 2014, 2015 ve 2016 yıllarında ise % 98 olarak gerçekleşmiştir. Katılım bankalarının ortalama etkinliği 2009 yılında % 90, 2010 yılında % 92, 2011 yılında % 94, 2012 ve 2014 yıllarında % 98, 2013 yılında % 97, 2015 yılında % 100 yani tam etkin, 2016 yılında ise % 96 etkinlik skoruna sahiptir. Mevduat bankalarının ortalama etkinliğine bakıldığında ise 2009 yılında % 96, 2010 yılında % 97, 2011, 2014 ve 2015 yıllarında % 98, 2012 ve 2013 yıllarında % 97, 2016 yılında ise % 99 etkinlik olduğu görülmektedir. Türk bankacılık sektörünün minimum etkinlik değeri 2009 yılında % 82, 2010 ve 2012 yıllarında % 87, 2011 yılında % 85, 2013 yılında % 90, 2014 ve 2015 ve 2016 yıllarında % 91 olmuştur. Standart sapması ise 2009 yılında % 5, 2010 ve 2011 yıllarında % 4, 2012 ve 2013 yıllarında % 3, 2014, 2015 ve 2016 yıllarında ise % 2’dir. Özetle Tablo 3’e göre Türk bankacılık sisteminde faaliyet gösteren mevduat bankaları ile katılım bankalarının genel ortalaması etkinlik skoruna yakın olmasına rağmen, tam etkin değillerdir. Ancak sadece 2015 yılında katılım bankaları tam etkinlik sınırını yakalamıştır.

Grafik 4’de Türk Bankacılık sektörü ve banka gruplarının yıllar itibariyle ölçeğe göre değişken getiri etkinliği yer almaktadır.

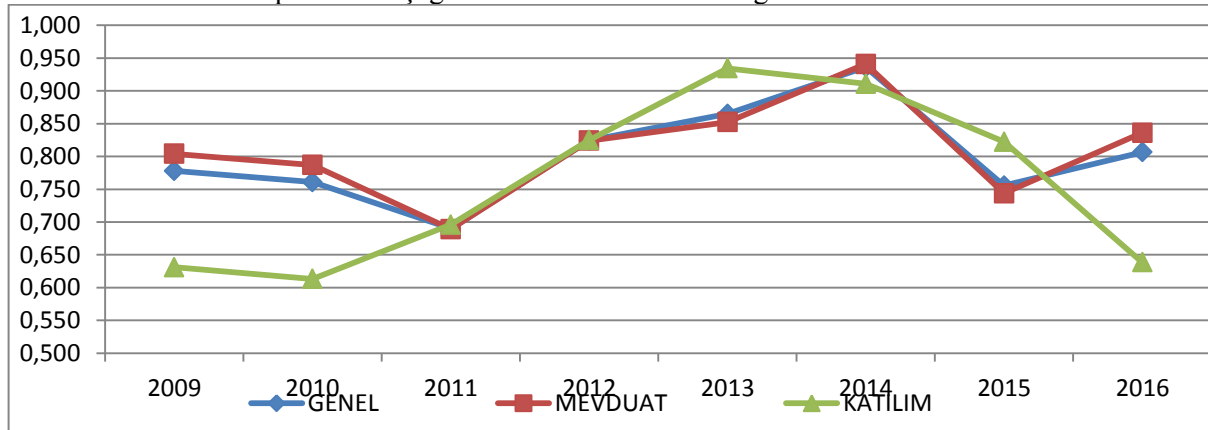
Grafik 4: Banka Guruplarının Ölçeğe Göre Değişken Getiri Etkinliği

Grafik 4’e göre Türk bankacılık sektör ortalaması 2009 – 2016 dönemlerinde ölçeğe göre değişken getiri etkinlikleri her yıl artmasına karşın tam etkinlik olamamıştır. Katılım bankaları ise 2009 % 90, 2010 yılında % 92, 2011 yılında % 94, 2012 ve 2014 yıllarında % 98, 2013 yılında % 97, 2016 yılında % 96, 2015 yılında ise % 100 etkin olduğu gibi analizi yapılan yıllar da tek etkin olunan yıldır. Katılım bankaları 2015 yılında elde ettiği tam etkinliği 2016 yılında koruyamamıştır. Mevduat bankaları ise 2009 % 96, 2010, 2012 ve 2013 yıllarında % 97, 2011, 2014 ve 2015 yıllarında % 98, 2016 yılında ise % 99’dur.

Grafik 5’de katılım bankalarının ölçeğe göre sabit getiri etkinliğinin yıllar itibariyle değişimi gösterilmektedir.

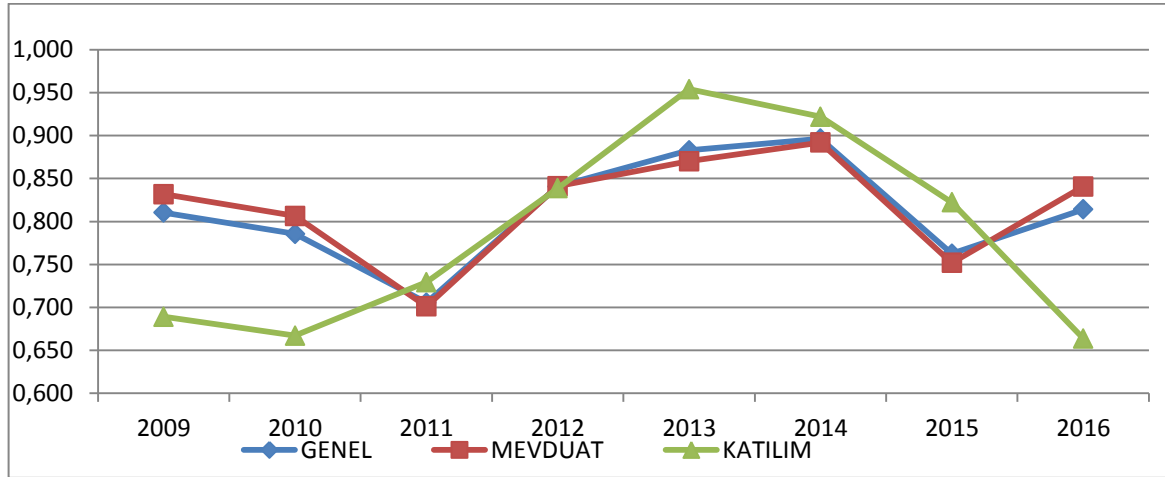
Grafik 5: Banka Guruplarının Ölçeğe Göre Sabit Getiri Etkinliği

Grafik 5’te göre Katılım ve Mevduat bankaları analizinde yapıldığı hiçbir dönemde tam etkinlik skorunu yakalayamadıkları görülmektedir. Katılım bankaları 2011, 2012, 2013 ve 2015 yıllarında hem sektör ortalamasından hem de mevduat bankalarından daha etkin bir performans sergilemiştir. Ancak, 2009, 2010, 2014 ve 2016 yıllarında hem sektör ve mevduat bankalarından daha düşük bir performans göster ve en iyi üretim sınırından uzak kalmıştır.

Grafik 6’te banka gruplarının yıllar itibariyle ölçeğe göre değişken getiri etkinliği yer almaktadır.

Grafik 6: Banka Guruplarının Ölçeğe Göre Sabit Getiri Etkinliği

Türk Bankacılık sektörü, Mevduat ve Katılım bankaları gruplarının ölçek etkinliğine incelendiğinde; Katılım bankalarının 2011, 2013, 2014 ve 2015 yıllarında sektör ve mevduat bankalarına göre daha iyi bir performans gösterdiği görülmektedir. Ancak 2009, 2010, 2012 ve 2016 yıllarında tam etkin olamadıkları gibi sektör ve mevduat bankalarına göre de kötü performansa sahip olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Katılım Bankaları, İslam dininin ekonomik hayatta önemli yasaklarından biri olan faizi reddederek faizsiz enstrümanlarla hizmet veren kurumlardır. Ülkemizde Katılım Bankaları “Özel Finans Kurumları” adı altında 16 Aralık 1983 tarihi itibariyle faaliyetlerine başlamışlar, 1999 yılında bankacılık kanununa tabi olmuşlar ve 2006 yılında ise “Katılım Bankaları” olarak kabul edilmişlerdir. Geline nokta 2016 sonu itibariyle 1.076 şube ve 14.467 personelle hizmet vermektedir. Katılım Bankaları finansal veriler ışığında değerlendirildiğinde Türk bankacılık sektörü içerisinde topladığı fon büyüklüğü % 5,6 Kullandığı kredi büyüklüğü % 4,8 Toplam aktif içerisinde ki payı % 4,9 Kârlılık payı ise % 2,9 olduğu görülmektedir.

VZA, aynı girdiler kullanarak aynı çıktıları elde eden KVB göreceli etkinlik ölçümünü yapan bir yöntemdir. Çalışmada 2009 – 2016 dönemlerinde aralıksız olarak faaliyet gösteren katılım ve mevduat bankalarının Sermaye Yeterlilik Rasyosu, Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler Rasyosu, Duran Aktifler/ Toplam Aktifler Rasyosu, Likit Aktifler / Toplam Aktifler Rasyosu girdi değişkeni, Net Dönem Kârı (zararı) / Toplam Aktifler ve Net Dönem Kârı (Zararı) / Özkaynaklar çıktı değişkeni seçilmiştir. İlgili banka gruplarının ölçeğe göre değişken getiri varsayımı altında etkinlikleri araştırılmıştır. Analizde, mevduat bankalarının etkinlikleri her yıl artmasına karşın tam etkinlik skorunu yakalayamadıkları görülmüştür. Katılım bankaları ise 2009 % 90, 2010 yılında % 92, 2011 yılında % 94, 2012 ve 2014 yıllarında % 98, 2013 yılında % 97, 2016 yılında % 96, 2015 yılında ise % 100 etkin olduğu gibi analizi yapılan yıllar da tek etkin olunan yıl olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Acar, M.F., Erkoç, T.E. ve Yılmaz, B., (2015), “Türk Bankacılık Sektörü İçin Karşılaştırmalı Performans Analizi” Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 2, Sayı 2, 1-11. Aydın.
- Ada, A.A. ve Dalkılıç, N. (2014) “Efficiency Enalysis in Islamic Banks:A Study for Malasia and Turkey” BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, Cilt 8, Sayı 1, Ankara.
- Altınok B., 2002, “Toplam Etkinlik Ölçümü: Veri Zarflama Analizi ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayram, N. (2016), “Veri Zarflama Analizi ve Toplam Faktör Verimliliği:Aracı Kurumlar Üzerine Bir Uygulama” Verimlilik Dergisi, Sayı 2, Ankara.
- <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/verimlilik/article/view/5000196360> (14.06.2017).
- Bozdağ, N., Şenol A., Atan, (2001), “Toplam Etkinlik Ölçümü: Türkiye’deki Özel ve Kamu Bankaları İçin Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Buğan (2015), “Katılım Bankaları İle Konvansiyonel Bankaların Etkinliklerinin VZA ve Malmquist TFV Endeksi İle Karşılaştırması” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Canbaz, M. (2016), “Katılım Bankacılığı” Beta Yayınları, 1.Baskı, İstanbul.
- Charnes, A., Cooper, W.William and RHODES, E., M.Lawrence M. (1978), “Measuring Efficiency of Decision Making Units” European Journal Of Operational Research, 3:339,
- Er, B. ve Uysal, M. (2012), “Türkiye’deki Ticari Bankalar ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Etkinlik Analizi:2005-2010 Dönemi Değerlendirmesi” Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 26, Sayı 3-4, 365-385, Erzurum.
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği
- Kaya, Y. T. ve Doğan, E. (2005) “Türk Bankacılık Sisteminde Net Faiz Marjının Modellemesi”, BDDK Çalışma Raporu, Ankara.
- Kıllı Mine, (2004), “Toplam Etkinlik ve Veri Zarflama Analizi Üzerine Karşılaştırmalı Yaklaşımlar ve Bir Uygulama” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KUTLAR, A. ve BABACAN, A. (2008), “Türkiye’deki Kamu Üniversitelerinde CCR Etkinliği – Ölçek Etkinliği Analizi: VZA Tekniği Uygulaması”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 15, Sayı 1, Kocaeli, ss. 148-172,
- Kutlar, A., Gülcü, A. ve Karagöz, Y. (2004), “Cumhuriyet Üniversitesi Fakültelerinin Performans Değerlendirmesi” C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, Sivas. Türkiye Bankalar Birliğinin “Bankalarımız Kitabı”
- Moualhi, M. (2015), “Efficiency in Islamic Banking: Evidence From Mena Region” International Journal Of Islamic Economics and Finance Studie, Yıl 1, Volume 1, Number 2, İstanbul.
- Özdemir, A. ve Demirelli, E. (2013), “Ağırlık Kısıtlı Veri Zarflama Analizi ile Mevduat Bankalarının Etkinlik Ölçümüne Yönelik Bir Uygulama” Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 9, Sayı 19, Zonguldak.
- Özgür, E. (2008), “Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 10, S I, 159-175, Afyonkarahisar.